

Evaluatie pilot 'Afrikaans en varianten van het Nederlands buiten Europa op scholen in het Voortgezet/ Secundair Onderwijs'

10 januari 2020

1 Inleiding

In een periode van voortschrijdende globalisering en toenemende internationalisering is het belangrijk dat de kennis van - en de binding met de eigen moedertaal sterk is en behouden blijft. In dit kader vormen jongeren een belangrijke doelgroep. Daarom is de digitale lesbrief 'Afrikaans en varianten van het Nederlands buiten Europa' ontwikkeld. Deze lesbrief, die het karakter had van een pilot, is in 2019 voor het eerst gebruikt op scholen in het voorgezet/secundair onderwijs in Nederland, Vlaanderen, Suriname, Curaçao en Aruba. Aan de pilot hebben in 2019 407 leerlingen meegedaan, verdeeld over 17 klassen en 9 scholen. Naast deze scholen hebben verschillende nieuwe scholen zich al gemeld met het voornemen om in 2020 de lesbrief te gaan gebruiken. De lesbrief is eind december 2019 geëvalueerd. Voor deze evaluatie is onder meer gebruikt gemaakt van een bevraging van docenten en leerlingen die in 2019 met de lesbrief gewerkt hebben. De resultaten van deze evaluatie treft u hieronder aan.

2 Doel en doelgroep lesbrief

Het doel is om scholieren in Nederland, Vlaanderen, Suriname en in het Caribisch gebied op een bescheiden en realistische wijze wat mee te geven over het ontstaan en het bestaan van varianten van het (standaard) Nederlands buiten Europa en de onderlinge samenhang van deze varianten te benoemen en te versterken. In deze opzet wordt een accent gelegd op het sterk aan het Nederlands verwante Afrikaans als multi-etnische, inclusieve en zelfstandige taal. De lesbrief richt zich op scholieren in de leeftijd van 14 – 16 jaar in de landen waar het Nederlands de officiële taal is of één van de officiële talen is. Het enthousiasme van de leerling staat centraal, deze moet nieuwsgierig gemaakt worden naar de verschillende varianten van het Nederlands.

3 Inhoud lesbrief

Het betreft een digitale lesbrief waarin aandacht wordt geschonken aan het ontstaan -, de maatschappelijke context -, de sprekers -, de uitspraak en de taalkundige bijzonderheden van de verschillende taalvarianten. De lesbrief bestaat in totaal uit een standaarddeel (5 uren) met daarin een onderverdeling van 60% Afrikaans en 40% Surinaams- en Caribisch Nederlands inclusief een algemene inleiding (2 uren). Naast het standaarddeel bestaat een extra optie met verrijkingsmateriaal. Dit verrijkingsmateriaal kan door docenten flexibel worden ingezet afhankelijk van beschikbare tijd, niveau en voorkeuren van de leerlingen.

Sleutelwoorden bij de digitale lesbrief zijn:

- Inspirerende leservaring
- Aansluiting bij belevingswereld van leerlingen
- Aantrekkelijke, eigentijdse vorm en gebruik van nieuw media
- Interactieve vorm
- Gebruiksgemak

4 Deelnemers aan de pilot 2019

- 407 leerlingen
- 17 klassen
- 9 scholen:
  - Kandinsky college Nijmegen
  - Oscar Romero College, Dendermonde
  - Scholengemeenschap Pieter Zandt, Kampen
  - Winford College, Den Haag,
  - St. Bonifatiuscollege, Utrecht
  - Sint Theresiacollege, Kapelle-op-den-Bos
  - Klein College/ Miguel Pourier Academy, Willemstad (Curacao)
  - Colegio Alejandro Paula College, Willemstad (Curacao)
  - ISW Hoogeland College, Naaldwijk

5 Organisatiestructuur en sponsors

De pilot is een initiatief van Joris Cornelissen en Marc le Clercq. Samen vormen zij de nieuwe organisatie VECTIS (www.vectislingua.org).

Het ontwikkelteam bestaat uit:

- Peter Schoenaerts, zelfstandig taaladviseur, didactisch coördinator
- Adri Breedveld, Universteit Noord-West, Zuid-Afrika, (lesdeel Afrikaans)
- Welmoed Ventura, Instituut Opleiding Leraren, Paramaribo, (lesdeel Surinaams-Nederlands)
- Petra van Gent, zelfstandig taaladviseur, (lesdeel Nederlands in de Caraïben)

De resonancegroep bestaat uit:

- Prof. dr. Yves T'Sjoen, Nederlandse letterkunde, Universiteit Gent, Centrum voor Afrikaans,
- Prof.dr. Eric Mijts, hoofddocent Nederlandse taalkunde, Universiteit van Aruba,
- Dr. Kenneth Bouman, Universiteit Gent
- Mr. Frank Judo, bestuurssecretaris ANV

De volgende sponsors hebben aan de pilot bijgedragen:

- Algemeen Nederlands Verbond
- Trust Afrikaans Onderwys
- Naspers
- Gravin Van Bylandt Stichting
- Van Ewijkstichting
- Die Suid-Afrikaanse Akademie vir Wetenskap en Kuns.

6 Enquête

Met het oog op de evaluatie is aan alle scholen die aan de pilot hebben deelgenomen een vragenlijst gezonden. Die vragenlijst bestond uit een docentendeel en een leerlingendeel (zie bijlage). Uit de respons blijkt het volgende:

Deelnemers

Scholen	9
Klassen	17
Leerlingen	407

Leerjaren

2 ^e klassen	13%
3 ^e klassen	13%
4 ^e klassen	40%
6 ^e klassen	33%

Onderwijs type

VWO-klassen	27%
HAVO-klassen	7%
ASO-klassen	67%

Leerdoelen

Duidelijk	63%
Voldoende	37%

Passend in curriculum (inhoud)

Ja	50%
Enigszins	50%
Nee	00%

Passend in curriculum (lesschema)

Ja	43%
Enigszins	43%
Nee	14%

Geschikt voor

VWO	44%
HAVO	33%
ASO	22%

Logische opbouw

Ja	88%
Matig	12%

Lengte lesbrief

Goed	50%
Lang	50%

Instructies docenten

Helder	88%
Enigszins	12%

Aanbevelen aan collega

Jazeker	50%
Misschien	50%

Wederom gebruiken

Jazeker	50%
Misschien	50%

Eindwaardering (op schaal van 1 – 10)

Docenten	7,50
Leerlingen	7,63

Opmerkingen en suggesties van individuele docenten en leerlingen:

- Voor Vlaamse leerlingen zijn de delen over Surinaams Nederlands en Nederlands in de Cariben “ver van hun bed”. Daarom worden ze als te lang ervaren.
- Er is te veel aandacht voor geschiedenis.
- Het is wenselijk om de toolkit met verrijkingsstof aan te vullen met taalkundig materiaal.
- Het zou verrijkend zijn als er een grotere koppeling zou zijn met de literatuur uit Suriname, de Caribische eilanden en Zuid-Afrika.
- Meer materiaal toevoegen dat de zelfwerkzaamheid van de leerlingen bevordert.
- Leerlingen toonden extra belangstelling voor etymologie en woordenschatverwerving, zeker als dit in een competitievorm wordt aangeboden.
- Leerlingen zijn heel enthousiast over het muziek- en beeldmateriaal.
- Leerlingen vinden het onderwerp leuk, het is “weer eens iets anders”.
- Toevoegen paginanummering.
- Skype-gesprekken met leerlingen in Zuid-Afrika werden als zeer stimulerend en enthousiasmerend ervaren.

7 Conclusie

Op basis van de resultaten van de enquête mag geconcludeerd worden dat de pilot geslaagd is. De eindwaardering die gegeven wordt door docenten (7,50) en leerlingen (7,63) is daarvoor een betrouwbare indicatie. De digitale lesbrief 'Afrikaans en varianten van het Nederlands buiten Europa' blijkt aan een behoefte te beantwoorden. De doelgroep van 14 tot 16-jarigen lijkt goed gekozen. De leerdoelen worden gehaald. Leerlingen maken veelal voor het eerst kennis met de taalvarianten van het Nederlands buiten Europa ingebed in een historisch context. Er is dan ook draagvlak voor zowel bij docenten als bij leerlingen, de inhoud past binnen het curriculum van het vak Nederlands en met de gekozen didactische vorm kunnen de docenten uitstekend uit de voeten. De lesbrief leent zich daarnaast om vakoverstijgend ingezet te worden, bijvoorbeeld in een projectweek waar de vakken Nederlands, geschiedenis, wereldoriëntatie en cultuur geïntegreerd worden aangeboden. Dat neemt niet weg dat er verbeterpunten zijn om de lesbrief verder te verfijnen.

8 Toekomst

Vectis heeft de ambitie om een vervolg te geven aan deze pilot. Concreet gaat het om de volgende acties:

- Verbeteren van de lesbrief naar aanleiding van de gebruikersenquête.
- Het breed bekendmaken van de lesbrief via relevante internetfora.
- Het breed beschikbaar stellen van de lesbrief door wachtwoord te verwijderen (dat nodig was in de pilotfase).
- Het uitbouwen van de digitale lesbrief met een didactische component ten behoeve van de opleidingen van docenten Nederlands voor het voorgezet-/secundair onderwijs.

Bijlagen:

1. Enquête digitale lesbrief docenten
2. Enquête digitale lesbrief leerlingen

Bijlage 1

EVALUATIEFORMULIER DOCENTEN

1. Algemene vragen

School:

Naam school .....

Plaats: .....

Land: 0   Nederland
                          0   België (Vlaanderen)
                          0   Suriname
                          0   Curaçao
                          0   Aruba
                          0   anders, namelijk .....

Voorjaarspilot

Aantal klassen: .....

Leerjaar: 0   2   aantal: .....   niveau : ..... (VWO, HAVO, ASO)
                          0   3   aantal: .....   niveau: .....
                          0   4   aantal: .....   niveau: .....
                          0   5   aantal: .....   niveau: .....

Najaarspilot

Aantal klassen: .....

Leerjaar: 0   2   aantal: .....   niveau : ..... (VWO, HAVO, ASO)
                          0   3   aantal: .....   niveau: .....
                          0   4   aantal: .....   niveau: .....
                          0   5   aantal: .....   niveau: .....

2.Vragen over de lesbrief

Waren de leerdoelen van de lesbrief u vooraf voldoende duidelijk?

- 0 duidelijk
- 0 voldoende duidelijk
- 0 onduidelijk

Was er voldoende tijd om de lesbrief voor te bereiden?

- 0 ja
- 0 nee

Past de lesbrief in uw jaarcurriculum (inhoudelijk)?

- 0 ja
- 0 enigszins
- 0 onvoldoende

Past de lesbrief in uw jaarcurriculum (urenschema)?

- 0 Ja, zonder meer
- 0 ja, met wat passen en meten
- 0 nee

Zijn de instructies voor de docent helder/ bruikbaar?

- 0 helder / bruikbaar
- 0 enigszins
- 0 onvoldoende helder/ bruikbaar

Vindt u de lesbrief logisch opgebouwd?

- 0 ja
- 0 matig
- 0 onvoldoende

Wat vindt u van de totale lengte van de lesbrief (5 uur)?

- 0 te lang
- 0 goed
- 0 te kort

Wat vindt u van de lengte van het deel over Surinaams-Nederlands?

- 0 te kort
- 0 goed
- 0 te kort

Welke inhoudelijke suggesties hebt u voor het deel over Surinaams-Nederlands?

.....
.....
.....

Wat vindt u van de lengte van het deel over Nederlands op de Caribische eilanden?

- 0 te kort
- 0 goed
- 0 te kort

Welke inhoudelijke suggesties hebt u voor het deel over Nederlands op de Caribische eilanden?

.....
.....
.....

Wat vindt u van de lengte van het deel over het Afrikaans?

- 0 te kort
- 0 goed
- 0 te kort

Welke inhoudelijke suggesties hebt u in het deel over het Afrikaans?

.....
.....
.....

Heeft u praktische of technische problemen in de klas bij de behandeling van de lesbrief ondervonden?

.....
.....

Heeft u, naast het algemene deel van de lesbrief, gebruikgemaakt van opties uit de extra's uit de toolbox?

- 0 ja, welke.....

0   nee   .....

3. Vragen over de leerlingen

Waren volgens u de leerlingen, gemiddeld genomen, enthousiast over de lesbrief/ de onderwerpen?

- 0   zeer enthousiast
- 0   nauwelijks enthousiast
- 0   niet enthousiast

Over welk deel van de lesbrief waren de leerlingen volgens u het meest en minst enthousiast?

Meest enthousiast: .....

Minst enthousiast: .....

4. Eindwaardering

Nu u de lesbrief heeft behandeld: Voor welke klas (jaren/ niveau) vindt u de lesbrief geschikt?

- 0   klas 2, niveau: .....
- 0   klas 3, niveau: .....
- 0   klas 4, niveau: .....
- 0   klas 5, niveau: .....

Hoe verliep de communicatie met de projectleiding?

- 0   goed
- 0   matig
- 0   onvoldoende

Eventuele verbeter suggesties: .....

Met welke cijfer van **1** (*slecht*) tot **10** (*uitmuntend*) zou u de lesbrief waarderen?

0	1	0	6
0	2	0	7
0	3	0	8
0	4	0	9
0	5	0	10

Zou u de lesbrief aanbevelen aan een collegadocent?

- 0   zonder meer
- 0   misschien
- 0   nee

Zou u overwegen om, eventueel nadat verbeteringen in de lesbrief zijn doorgevoerd, ook na 2019 de lesbrief te blijven gebruiken

0 ja, zonder meer

0 misschien

0 nee, niet meer

Heeft u nog andere suggesties of opmerkingen?

.....

.....

Heel erg bedankt voor de deelname aan de pilot en voor het invullen van het evaluatieformulier.

info@vectislingua.org

Bijlage 2

EVALUATIEFORMULIER LEERLINGEN

1. Algemene vragen

Op welke school zit je?

naam school: .....

In welk klasjaar?

- klas 2
- klas 3
- klas 4
- klas 5

Wat voor klas is het?

- VWO
- HAVO
- VMBO
- ASO
- anders, namelijk .....

2. De lesbrief

Vond je het interessant om wat te horen over varianten van het Nederlands buiten Europa (Surinaams-Nederlands, Nederlands in het Caribisch Gebied en het Afrikaans in Zuid-Afrika)?

- ja, interessant
- een beetje interessant
- niet interessant

Wist je van tevoren iets over het Afrikaans in Zuid-Afrika?

- nee, van tevoren wist ik daar niks van
- ja, ik wist van tevoren een klein beetje hierover
- ja, ik wist van tevoren hier best veel over

Wist je van tevoren iets over het Nederlands op de Caribische eilanden (Curaçao, Aruba ed.)?

- nee, van tevoren wist ik daar niks van
- ja, ik wist van tevoren een klein beetje hierover
- ja, ik wist van tevoren hier best veel over

Wist je vantevoren iets over het Nederlands in Suriname?

- 0   nee, van tevoren wist ik daar niks van
- 0   ja, ik wist van tevoren een klein beetje hierover
- 0   ja, ik wist van tevoren hier best veel over

Wat vond je een leuk onderdeel in de lesstof? (je mag maximaal drie dingen noemen)

- 1. ....
- 2. ....
- 3. ....

Welk onderdeel vond je niet leuk?

- 1. ....
- 2. ....

Welk cijfer van **1** (= *slecht*) tot **10** (= uitstekend) zou je geven voor het onderdeel over varianten van het Nederlands buiten Europa?

0	1	0	6
0	2	0	7
0	3	0	8
0	4	0	9
0	5	0	10

Heel erg bedankt voor het invullen van het evaluatieformulier!